Lieta Nr.A420251316
Lietas arhīva Nr. AA43-1189-17/8
ECLI:LV:ADAT:2017:0928.A420251316.1.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2017.gada 28.septembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente I.Kaļiņina,
tiesnese M.Osmane un tiesnese R.Paegle

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu /pers. A/ pieteikumā par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2016.gada 6.jūnija lēmuma Nr.16/1152925 atcelšanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2017.gada 31.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējai /pers. A/ bija piešķirts slimības pabalsts par pārejošas darba nespējas periodu no 2015.gada 1.janvāra līdz 31.janvārim.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) nodaļa 2016.gada aprīlī konstatēja, ka saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta datiem periodā, par kuru pieteicējai tika piešķirts un izmaksāts slimības pabalsts, viņai reģistrēti darba ienākumi, no kuriem veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas kā mikrouzņēmuma /Nosaukums A/ darbiniecei. Tādējādi aģentūra atzina, ka par minēto periodu ir izveidojusies slimības pabalsta pārmaksa, un pieprasīja pieteicējai to atmaksāt.

Administratīvais process aģentūrā noslēdzās ar 2016.gada 6.jūnija lēmumu Nr.16/1152925 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums).

[2] Pieteicēja iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[2.1] Aģentūra ir sašaurināti iztulkojusi likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" normas, tādējādi pārsūdzētais lēmums neatbilst minētā likuma jēgai un mērķim.

[2.2] Pieteicēja ir darba ņēmēja sabiedrībā ar ierobežotu atbildību „LILLĪ", kur strādā pilnu darba laiku un saņem darba algu, no kuras tiek maksātas arī obligātās valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu" un atbilstoši šī likuma 18.pantā noteiktajai likmei.

2010.gada 1.novembrī pieteicēja Valsts ieņēmumu dienestā reģistrējusies kā pašnodarbinātā persona, jo papildus pamatdarbam viņa sniedza psihologa konsultācijas, ko pašlaik vairs nedara. Pieteicējas īpašumā ir autostāvvieta, kuru viņa iznomā, un no gūtā ienākuma ir jāmaksā nodoklis. Attiecīgā ienākuma administrēšanai pieteicēja izvēlējās mikrouzņēmuma nodokļa maksātāja statusu.

Aģentūra nepamatoti vērtēja pieteicējas statusu vienīgi Mikrouzņēmuma nodokļa likuma kontekstā, neņemot vērā likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", kā arī citas tiesību normas.

[2.3] Pieteicējas ienākumu gūšanas veids neatbilst nevienam no likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 3.punktā norādītajam, lai viņu uzskatītu par pašnodarbināto personu minētā likuma izpratnē.

[2.4] Pieteicēja darbnespējas laikā nevarēja strādāt un gūt ienākumus savā pastāvīgajā darbavietā. Savukārt kā pašnodarbinātā persona pieteicēja ienākumus neguva, bet ienākumi no autostāvvietas iznomāšanas ir fiziskās personas ienākums, no kuriem jāmaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis.

[2.5] Ar pārsūdzēto lēmumu ir pārkāptas Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantā garantētās cilvēktiesības, jo, neraugoties uz to, ka par pieteicēju ir veiktas ievērojamas sociālās apdrošināšanas iemaksas, pieteicējai ir liegtas tiesības saņemt slimības pabalstu (1554,17 *euro*), un slimības gadījumā pieteicējai ir nepietiekami iztikas līdzekļi (104,65 *euro*). Līdz ar to ir konstatējama nevienlīdzīga attieksme salīdzinājumā ar citām sociāli apdrošinātajām personām.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2017.gada 31.janvāra spriedumu pieteicējas pieteikums noraidīts. Pirmās instances tiesa atzina turpmāko.

[3.1] Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 4.panta pirmā daļa noteic, ka tiesības uz slimības pabalstu ir personām, kuras sociāli apdrošinātas saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu". Savukārt minētā likuma 11.panta 1.punkts noteic, ka slimības pabalstu piešķir, ja persona neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus sakarā ar slimību vai traumu.

Tādējādi viens no slimības pabalsta piešķiršanas priekšnosacījumiem ir apstāklis, ka darba ņēmējs neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus sakarā ar viņa darba nespēju slimības dēļ.

Arī likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 1.panta 1.punkts noteic, ka apdrošināšanas gadījums ir sociālā riska gadījums, kas saistīts ar sociāli apdrošinātās personas darbspēju zudumu, ja tā rezultātā šī persona zaudē ienākumus.

[3.2] Atbilstoši Mikrouzņēmumu nodokļa likumā noteiktajai šā nodokļa būtībai (1.panta 4.punkta „a" un „c" apakšpunkts), maksātāja taksācijas periodam, apliekamajam objektam un aprēķināšanai (5.panta pirmā, otrā un trešā daļa), deklarēšanai un maksāšanai (7.panta pirmā un trešā daļa) par 2015.gada pirmā ceturkšņa apgrozījumu līdz 2015.gada 15.aprīlim mikrouzņēmums iesniedz Valsts ieņēmumu dienestam mikrouzņēmumu nodokļa ceturkšņa deklarāciju un maksā mikrouzņēmumu nodokli, ieskaitot to attiecīgajos valsts budžeta ieņēmumu kontos: valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu, iedzīvotāju ienākuma nodokļa un citos kontos.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2014.gada 8.aprīļa noteikumu Nr.190 „Noteikumi par mikrouzņēmumu nodokļa deklarāciju un tās aizpildīšanas kārtība" normām datus par mikrouzņēmuma darbinieku ienākumiem pa mēnešiem deklarē pats mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs. Savukārt informāciju par personas ienākumiem aģentūra iegūst no Valsts ieņēmumu dienesta saskaņā ar Ministru kabineta 2010.gada 5.oktobra noteikumiem Nr.951 „Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests sniedz Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai ziņas par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām". Minēto noteikumu 2.9.apakšpunkts noteic, ka Valsts ieņēmumu dienests aģentūrai sniedz informāciju no mikrouzņēmumu nodokļa ceturkšņa deklarācijas par mikrouzņēmumu darbiniekiem aprēķinātajiem mēneša ienākumiem un mikrouzņēmumam aprēķinātajām valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām gada ceturksnī.

[3.3] Lietā nav strīda, ka pieteicēja ir reģistrējusi mikrouzņēmumu kā fiziskā persona, kas reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējs. Mikrouzņēmuma /Nosaukums A/ 2015.gada 1.ceturkšņa mikrouzņēmumu nodokļa deklarācijā pieteicēja norādīta kā mikrouzņēmuma darbiniece ar ienākumiem janvārī 102,72 *euro* apmērā, no kuriem aprēķināts mikrouzņēmumu nodoklis deviņu procentu apmērā (*lietas 22., 25. lapa*).

[3.4] Likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 14.panta pirmā daļa noteic, ka darba devēja un darba ņēmēja obligāto iemaksu objekts ir visi algotā darbā aprēķinātie ienākumi, no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis, neatskaitot neapliekamo minimumu, nodokļu atvieglojumus un attaisnotos izdevumus, par kuriem nodokļu maksātājam ir tiesības samazināt apliekamo ienākumu.

Saskaņā ar likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 1.panta pirmās daļas 6.punktu iedzīvotāju ienākuma nodoklis ir nodoklis, ar ko apliek fiziskās personas gūtos ienākumus, un tas sastāv no mikrouzņēmumu nodokļa daļas atbilstoši Mikrouzņēmumu nodokļa likumam.

Atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 12.panta pirmajai daļai obligātā apdrošināšanas iemaksa ir ar likumu noteikts obligāts maksājums speciālā budžeta kontā, kas dod tiesības sociāli apdrošinātajai personai saņemt likumā noteiktos sociālās apdrošināšanas pakalpojumus.

No minētā izriet, ka tikai personas ienākumiem var piemērot iedzīvotāju ienākuma nodokli un obligātās apdrošināšanas iemaksas (mikrouzņēmuma darbinieka gadījumā tā ir daļa no mikrouzņēmumu nodokļa).

Tā kā pieteicēja par 2015.gada janvāri ir maksājusi mikrouzņēmumu nodokli (deviņi procenti no 102,72 *euro*), deklarētie 102,72 *euro* ir atzīstami par pieteicējas ienākumiem.

Savukārt priekšnoteikums, lai personai rastos tiesības uz slimības pabalstu, ir vienlaicīgi pastāvošs divu apstākļu kopums – darba nespēja slimības dēļ un ienākumu zaudējums minētās darba nespējas dēļ. Tā kā pieteicējai kā mikrouzņēmuma darbiniecei 2015.gada janvārī ir deklarēti ienākumi 102,72 *euro*, priekšnoteikums par ienākumu zaudējumu izskatāmajā gadījumā neizpildās.

[3.5] Atbilstoši likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 18.panta 1.punkta nosacījumiem slimības pabalstu nepiešķir, ja persona darba nespējas laikā gūst ienākumus kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais. Ievērojot to, ka pieteicējai 2015.gada janvārī ir reģistrēti ienākumi, saskaņā ar ko veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, pieteicējai nebija tiesības saņemt slimības pabalstu.

Tādējādi atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 27.[1] panta pirmajai daļai aģentūra bija tiesīga pieprasīt atmaksāt par 2015.gada janvāri pārmaksāto slimības pabalstu 2141,28 *euro* apmērā.

[4] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, kurā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] Tiesa nav izvērtējusi pieteicējas norādīto apstākli, ka strīdus ienākumu pieteicēja guvusi, izīrējot garāžu, un tie nav darbā gūti ienākumi. Mikrouzņēmuma statusu pieteicēja izvēlējusies vienīgi šī ar garāžas izīrēšanu saistītā ienākuma administrēšanai.

[4.2] Tiesa nav vērtējusi pieteicējas argumentus, ka neviens no likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 3.punkta apakšpunktos minētajiem darbības veidiem neatbilst pieteicējas darbības veidam, un pieteicēja darbnespējas laikā nav guvusi darba ienākumus.

[5] Paskaidrojumā aģentūra apelācijas sūdzību atzīst par nepamatotu, atsaucoties uz iepriekš paustajiem argumentiem.

[6] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmajai daļai apelācijas instances tiesa administratīvo lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[7] Izvērtējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[8] Pieteicēja ir izvēlējusies mikrouzņēmuma nodokļa maksātāja statusu, lai maksātu iedzīvotāju ienākuma nodokli par ienākumiem no autostāvvietas iznomāšanas. Pieteicēja uzskata, ka šie ienākumi nav uzskatāmi par darba ienākumiem un tāpēc pieteicēja nav uzskatāma ne par darba ņēmēju, ne pašnodarbināto personu likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" izpratnē.

Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli tiek aplikti fizisko personu ienākumi, tostarp ienākumi no nekustamā īpašuma iznomāšanas, kā arī mikrouzņēmuma ienākumu daļa, turklāt iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļa, ko maksā mikrouzņēmums, kā arī mikrouzņēmuma nodokļa maksātājs tiek noteikti atbilstoši Mikrouzņēmumu nodokļa likumam (likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 1.panta pirmās daļas 6.punkts, 2.panta 4.punkts, 3.panta pirmā un 1.[1] daļa, 8.panta trešās daļas 5.punkts).

Saskaņā ar likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (*redakcija, kas attiecināma uz ienākumiem 2015.gadā*) 15.panta otro daļu iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme ir 25 procenti. Savukārt atbilstoši Mikrouzņēmumu nodokļa likuma (*redakcija, kas attiecināma uz ienākumiem 2015.gadā*) 6.panta pirmajai daļai mikrouzņēmuma nodokļa likme ir deviņi procenti, turklāt minētais nodoklis sevī ietver ne vien iedzīvotāju ienākuma nodokli, bet arī valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, uzņēmējdarbības riska valsts nodevu par mikrouzņēmuma darbiniekiem un mikrouzņēmuma īpašnieka iedzīvotāju ienākuma nodokli par mikrouzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumu daļu (Mikrouzņēmumu nodokļa likuma 1.panta 4.punkta „a" un „c" apakšpunkts).

Par ienākumu no autostāvvietas iznomāšanas pieteicēja ir izvēlējusies maksāt mikrouzņēmumu nodokli. Tas nozīmē, ka attiecībā uz šo pieteicējas ienākumu ir attiecināmas Mikrouzņēmumu nodokļa likuma normas, nevis, kā to maldīgi uzskata pieteicēja, likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" normas. Atbilstoši Mikrouzņēmumu nodokļa likuma 1.panta 3.punktam mikrouzņēmuma darbinieks ir arī mikrouzņēmuma īpašnieks.

Tas nozīmē, ka pieteicēja, būdama mikrouzņēmuma darbinieks, ir uzskatāma par darba ņēmēju atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 2.punkta „j" apakšpunktam, līdz ar to pieteicējas kā mikrouzņēmuma darbinieces deklarētie ienākumi 2015.gada janvārī ir uzskatāmi par darbā gūtiem ienākumiem. Tas nozīmē, ka izskatāmajā gadījumā neizpildās likumā noteiktie priekšnosacījumi slimības pabalsta piešķiršanai, kā to pamatoti atzina pirmās instances tiesa.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums, ir pareizs un pilnībā pietiekams. Tādēļ

Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas spriedumā konstatētajiem faktiem un motivācijai, to neatkārtojot.

[9] Apgabaltiesa piekrīt, ka pieteicēja var izvēlēties, kādā kārtībā maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli par ienākumiem no garāžas (autostāvvietas) iznomāšanas, tomēr, izvēloties par šiem ienākumiem maksāt mikrouzņēmumu nodokli, pieteicējai jārēķinās arī ar tiesību normām, kas noteic mikrouzņēmuma darbinieka (īpašnieka) kā darba ņēmēja statusu. Ievērojot minētās tiesību normas un faktiskos apstākļus, pieteicēja maldīgi uzskata, ka viņa, būdama mikrouzņēmuma darbiniece (īpašniece), nav uzskatāma par darba ņēmēju likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" izpratnē.

Pieteicējas viedoklim, ka ienākumi no autostāvvietas iznomāšanas nav uzskatāmi par darba ienākumiem, būtu pamats piekrist, ja pati pieteicēja nebūtu reģistrējusi autostāvvietas iznomāšanas ienākumus kā no saimnieciskās darbības gūtos ienākumus Mikrouzņēmumu likumā noteiktajā kārtībā. Var piekrist, ka no pieteicējai piederošās mantas iznomāšanas regulāro ienākumu saņemšana neprasa pieteicējas ikmēneša fiziskas vai intelektuālas piepūles, lai šos ienākumus saņemtu, līdz ar to autostāvvietas iznomāšana pēc būtības nebūtu uzskatāma par darbu. No autostāvvietas iznomāšanas gūtie ienākumi ir uzskatāmi par civiliem augļiem (Civillikuma 855.pants), kurus persona gūst no sev piederošas mantas iznomāšanas. Taču jāatkārto, ka zināma veida „fikciju" uzskatīt civilos augļus par ienākumiem no saimnieciskās darbības bija iecerējusi un realizējusi pati pieteicēja, un apgabaltiesai nav tiesiska pamata pārgrozīt šādu pieteicējas realizētu lietas civiltiesisku kārtību, neatzīstot autostāvvietas iznomāšanas ienākumus par darba ienākumiem, jo pieteicēja pieteikumā nepārprotami norāda, ka no autostāvvietas iznomāšanas gūtā ienākuma administrēšanai izvēlējās mikrouzņēmuma nodokļa maksātāja statusu.

Tāpēc, neskatoties uz to, ka par pieteicēju kā sabiedrības ar ierobežotu atbildību „LILLĪ" darbinieci ir maksātas obligātās valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, lietā konstatēto faktisko apstākļu kopums (pieteicējas kā mikrouzņēmuma darbinieces statuss, kuru viņa pati izvēlējusies iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksāšanai, iespējams, mazākas nodokļa likmes dēļ, un 2015.gada janvārī no mikrouzņēmuma saimnieciskās darbības gūtie ienākumi) liedz viņai saņemt slimības pabalstu par 2015.gada janvāri.

Nav pamata uzskatīt, ka pieteicēja tiek diskriminēta salīdzinājumā ar citām sociāli apdrošinātām personām, jo administratīvo tiesu praksē nav bijuši gadījumi, kad personai, kura attiecīgajā periodā ir guvusi ienākumus kā mikrouzņēmuma darbinieks, būtu atzītas tiesības saņemt slimības pabalstu.

[10] Apgabaltiesai nav pamata apšaubīt arī likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 11.panta 1.punkta (*redakcijā apdrošināšanas gadījuma iestāšanās periodā*), kura tika piemērota izskatāmajā gadījumā, satversmību, kā arī apgabaltiesa izskatāmo gadījumu neuzskata par netipisku, kad, atbilstoši Satversmes tiesa 2007.gada 28.februāra lēmumā lietā Nr.2006-41-01 atzītajam, apgabaltiesai būtu pamats atkāpties no konkrēto un no tiesību normām izrietošo tiesisko seku īstenošanas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2016.gada 6.jūnija lēmuma Nr.16/1152925 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente I.Kaļiņina

Tiesnese M.Osmane

Tiesnese R.Paegle